

ظهور هند به عنوان یک بازیگر در آسیای مرکزی

هند تمایل به ایفای نقش بازیگر مدعی، فعال و جسور در آسیای مرکزی دارد. یک رشته از سطوح تفکر استراتژیک هند، برای آسیای مرکزی، صاحب جایگاه ویژه‌ای است. این جایگاه ویژه، در جامعه سیاستگذاری آمریکا از قدیم‌الایام با پیوندهای تاریخی، طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و استراتژیک بین هند و آسیای مرکزی، تفاوت‌های فاحشی دارد. بازدیدهای اخیر در سطح عالی بین هند و کشورهای آسیای مرکزی بیانگر آن است که زمینه‌های پیدا شدن همبستگی چندجانبه استراتژیک می‌تواند محور شمال - جنوب را در اوراسیا ایجاد کند.

بیشتر تاریخ هند، ریشه‌هایش در آسیای مرکزی است. به‌طور سمبلیک امسال با مشارکت هند و این کشورها، مراسم پانصدمین سالگرد دولت مفلول برگزار شد. هند بخوبی تعهد استراتژیک خود با اتحاد شوروی را می‌داند، همچنین یک پیوند قوی با آسیای مرکزی دارد. هزاران هندی در تاشکند و شهرهای آسیای مرکزی اتحاد شوروی تربیت شده بودند. از زمان فروپاشی اتحاد شوروی و با تضعیف وابستگی هند و روسیه، آسیای مرکزی در ارزیابی مجدد هند از محیط استراتژیکش به‌عنوان یک مؤلفه بحرانی مطرح بود.

منافع هند و اهدافش در آسیای مرکزی زمینه بازدیدهای رسمی اخیر را ایجاد کرده بود. آسیای مرکزی عرصه‌ای برای رقابت جغرافیایی بالاخص در رقابت بین هند و

پاکستان است. منافع هند در آسیای مرکزی، اقتصادی نیز می‌باشد. از نظر هند آسیای مرکزی منابعی برای بحران انرژی است. تصمیم‌گیرندگان سیاسی هند به آسیای مرکزی به‌عنوان «دنباله همسایگان استراتژیک» خود اشاره می‌کنند. هند و پاکستان به روشنی می‌دانند که به‌طور کلی در آسیای مرکزی بخاطر بازاریابی، نفوذ سیاسی، بخصوص در مورد کشمیر، و برای انرژی، چیزی که هر دو دولت آرزوی آن را دارند، رقیب هستند.

پاکستان با صرف هزینه‌های زیاد برای تفوق اسلام و نزدیکی به وسیله حمایت از طالبان، به منطقه تربیت بنیادگرایان اسلامی تبدیل شده است. به نظر پاکستان، آسیای مرکزی «عمق استراتژیک» پاکستان است، همانگونه که پیش درآمد ایجاد رخنه توسط هند، از پاکستان است و به‌طور ویژه مفهوم «مرزهای استراتژیک» هند می‌باشند که پیوندهای تجاری قوی‌تری را با دولت‌های آسیای مرکزی گسترش می‌دهد تا «کریدور اقتصادی شرق - غرب» را به‌وجود آورد. دولت هند با مذاکره در مورد روابط تجاری، به‌دنبال توسعه تجارت کوچک در آسیای مرکزی است.

اساس حضور اقتصادی هند، به‌وسیله توافق‌های حمل‌ونقل هوایی که پرواز مستقیم و منظم بین هند و پایتخت‌های این کشورها را باز کرده، می‌باشد. تقاضای فزاینده هند به انرژی، آن را بازاری برای گاز آسیای مرکزی می‌نماید. طی یک دهه، هند انرژی خود را از چند مسیر تأمین خواهد کرد و انتظارات دولت هند استفاده از گاز آسیای مرکزی به‌ویژه از ترکمنستان است تا وابستگی خودش را به خاورمیانه کاهش دهد. در این رابطه استراتژیست‌های هندی خط لوله هند از طریق ایران و پاکستان را در نظر دارند. این امر ایران را به دولت کلیدی در ترانزیت گاز آسیای مرکزی تبدیل می‌کند.

مسافرت‌های رسمی اخیر به ازبکستان و ترکمنستان به ویژه علائمی هستند که هند گام‌هایش به سوی توسعه روابط چندجانبه با این دو کشور که در مرکز اهداف استراتژیک بزرگتر هند هستند، برمی‌دارد. برای استراتژیست‌های هند، «ازبکستان کلید ورود به منطقه و شریک

بدیهی» است. توافقه‌های دوجانبه امضا شده در دهلی نو به وسیله کریم‌اف و رئیس‌جمهور هند در اوایل ماه مه، به همبستگی استراتژیک تحکیم یافته دو کشور در منافع ملی شکل داد. این منافع در محدود کردن مرزهای تروریسم، بنیادگرایی اسلامی و تجارت مواد مخدر نشأت گرفته از افغانستان و پاکستان، درگیر است.

ازبکستان و ترکمنستان برای همکاری با هند در خصوص یک رشته موضوعات شامل تحقیقات کشاورزی، تکنولوژی اطلاعاتی و رسانه‌های گروهی موافقت کرده‌اند. هند همچنین اعتبارش به ازبکستان را به ۱۰ میلیون دلار افزایش داده و رئیس‌جمهور، کریم‌اف با نمایندگان صنایع هند برای تشویق به سرمایه‌گذاری در ازبکستان ملاقات کرد. ضمناً ترکمنستان و هند در مورد زمینه‌های جدیدی همکاری گفتگو می‌کنند. وزیرای خارجه ترکمنستان و هند اخیراً طرح‌هایی را مورد گفتگو قرار دادند تا متخصصین کشاورزی هند را برای مشورت در خصوص تکنیک‌های کشاورزی پیشرفته به ترکمنستان بفرستند و تصمیم گرفتند این گفتگوها را در زمینه همکاری انرژی با ایجاد یک گروه کاری مشترک ادامه دهند.

از نظر استراتژیست‌های هندی، تهدیدات و فرصتها در آسیای مرکزی عبارتند از:

۱. هند و آسیای مرکزی در منافع برای کنترل وضعیت خیلی متزلزل و بی‌ثبات در داخل و اطراف افغانستان و پاکستان که می‌تواند در تمام جهات پخش شود، سهم هستند.
۲. هندی‌ها درباره چگونگی بازداشتن چین در آسیای مرکزی فکر می‌کنند. هندی‌ها احاطه تهدیدات چین به‌عنوان گسترش نفوذ چین در پاکستان، میانمار، بنگلادش و آسیای مرکزی را درک می‌کنند.
۳. هندی‌ها می‌فهمند که در آسیای مرکزی جایی که بیشتر بخشهای منافع هند و آمریکا با یکدیگر منطبق است، امکان همکاری وجود دارد.
۴. پس از زمان فروپاشی شوروی، هند مناسبات نزدیکتر با ایران را توسعه داد و حمایت از منافع ژئواستراتژی ایران در آسیای مرکزی را تأیید کرد.

آسیای مرکزی رکن اصلی بحران استراتژیک برای برنامه امنیت ملی هند است. آنچه در آسیای مرکزی اتفاق می‌افتد بر تفکر هند نسبت به پاکستان، چین، روسیه، ایران و خاورمیانه تأثیر می‌گذارد. علائق هند به آسیای مرکزی به صورت چندوجهی براساس سهیم شدن در منافع استراتژیک پایه‌گذاری شده که بخشی از استراتژی کلی هند در اوراسیا است.

کشورهای آسیای مرکزی می‌توانند برای معتدل کردن سایر بازیگران منطقه‌ای کمک کنند. هند همچون کشورهای مثل چین، که ممکن است به دنبال وسایل نفوذ در منطقه باشند، بازارهای جدید، منافع، متخصصان فنی و یک شریک جدید را به کشورهای آسیای مرکزی، پیشکش می‌کند. هند به‌عنوان محور بازدارندگی از بی‌ثباتی، افراط‌گرایی و تروریسم موجود در مرکز اوراسیا مطرح است.

تصمیم‌گیران سیاسی آمریکا نمی‌توانند بیشتر از این از پیوندهای تاریخی، طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و استراتژیک بین هند و آسیای مرکزی، چشم‌پوشی کنند. تصمیم‌گیرندگان سیاسی آمریکا باید توجه کنند که چطور درگیری‌های هند در آسیای مرکزی مسیر منطقه را تغییر می‌دهند و چگونه ممکن است به منافع آمریکا کمک کند.

مرکز برآورد استراتژیک (SAIC)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی